чужда случайна публика, която иска ефекти, а не разбира езика. Трѣбва винаги да се удря по нервитѣ силно, за да бждешъ чутъ. Съ това обаче се хабятъ талантъ и здравие и най-после идва и случай на смърть въ нѣкое случайно мѣсто. Както и стана и съ Дузе, когато отново тръгна на ловъ за долари. . .

Петнадесеть години по-късно азъ пакъ видѣхъ Дузе и то въ Женева, въ две роли: Монна Вана и Маргарита Готье. Масажитѣ и кой знае какви фокуси на „Институти на красотата" бѣха я направили по-ефирна и даже масивната долна часть на лицето бѣше се смекчила. Туалетитѣ сжщо повече отговаряха на ролитѣ. Обаче забелѣзваше се повече, много повече рутината въ играта й. Вѣроятно тя бѣше съзнала вече, че не може всѣки втори день да страда и да умира на сцената за наслада на зрителитѣ, че така и най-силния организъмъ и темпераментъ се изтощаватъ. И тя се пазеше, играеше вече — като Сара Бернаръ, — съ своето умение, а не само съ душата си.

Особено това личеше въ сухата, изкуствената, реторическата, макаръ и ефектната пиеса „Монна Вана" отъ Метерлинка. Дузе въ нея бѣше изящна, но ние вече не изтривахме сълзитѣ си подъ бинокли както въ Лондонъ!

И така азъ запазихъ като проява на най-съвършенното изкуство тежка, стихийна фигура — образъ на Дузе въ по-младитѣ години.

Лидия Шишманова

Жертвенни клади

Престаналъ съмъ почти да чета стихотворения. Омръзнаха ми тия трореми, пиера, шпаги и рапири, които изпълнятъ сбиркитѣ на днешнитѣ лирици. Всички копиратъ. Особено пъкъ тия нови „школи" които въ Европа вече миришатъ на изгнило. Школи. Чисто изкуство. Много удобни паравани, задъ които се прикрива всѣка бездарность.

Много списания и въ всѣко едно отъ тѣхъ се мждри поне единъ младъ лирикъ, въоржженъ съ нужния брой символистически прилагателни и екзотически сжществителни. Нѣкой само да натисне копчето. Като на линотипна машина заскачатъ буквитѣ, и се нареждатъ въ стройни, правилни, металически, бездушни стихове — Музика. Папагалитѣ повтарятъ формулата „De la musique avant toute chose" и дрънкатъ, скимтятъ, извиватъ гласа си. Повечето сж „нежни". Превиятъ се, избърнатъ очи къмъ небето и пѣятъ за простори, а ржцетѣ имъ пипатъ насамъ нататъкъ да докопатъ нѣщо — или стихотворение отъ чуждъ поетъ, или статия отъ „неизвестенъ" критикъ, или пъкъ, което е най-голѣмо щастие за тѣхъ. . . службица въ полза на изкуството.

Много вѣрно Валери Брюсовъ характеризира положението на руската символистическа поезия въ навечерието на войната: „Новитѣ произведения на символиститѣ носѣха печата на моделъ, на калъпъ; тѣхнитѣ стихотворения изцѣло бѣха проникнати отъ успокоено самодоволство; цѣлата имъ поезия безвъзвратно се отдръпваше любовно ту въ археологията, ту въ мистиката". Сжщитѣ тия думи могатъ да се кажатъ за нашата лирика следъ войната. Еснафско, успокоено самодоволство, безотговорность. Всички се качиха на една метла и вѣтърътъ ги понесе къмъ висинитѣ. Презрително поетитѣ погледнаха на земята и на народа, закопаха сърцата си, ако разбира се имаха части отъ тѣхъ. Освенъ Смирненски, Единъкъ той вложи трепетно чувство въ стиховетѣ си, въпреки че знаеше, че нѣма да се хареса на патентованата „естетическа" критика. Не можеше другояче да стори, защото бѣше даровитъ поетъ и тая му даровитость не му позволи да стане безчестенъ и продаженъ. Той умрѣ безъ да протегне ржка, умрѣ пригърнатъ и поласканъ само отъ тия, за които пѣеше. Име, разбира се, той остави. Име, неговитѣ нагиздени и натруфени врътници-поети, разбира се, нѣма да оставятъ.

Другъ единъ поетъ започна да печати докато Смирненски бѣше още живъ, но тъй рѣдко и тъй малко — Асенъ Разцветниковъ. Днесъ той ни поднася малъкъ сборникъ стихотворения: „Жертвенни клади". На мнозина чисти естети ще се стори, че тамъ сж разработени теми по поржчка, въ редакцията на вестникъ. Наистина всичко въ тая сбирка е писано по конкретенъ поводъ и именно за това е хубаво. Разцветниковъ не живѣе нито съ мечти за нѣкакъвъ отвъденъ свѣтъ, нито пъкъ се мжчи да фалшифицира истината, за да угоди на глутницата. Той пише съ болка и заразява, затрогва читателя:

Ах, кой пак за подвиг и бран
ще ни стопли?
Ах, кой ще посипе стоцветни
лжчи?...
В душата ми сбират се сжлзи и
вопли,
в душата ми твоята песен звучи..

Всѣки, който знаеше какво е Христо Смирненски, каква голѣма загуба за поезията и за работницитѣ е неговата ранна смърть, ще почувствува скрърбьта въ тия четири стиха, ще се развълнува тъй както, когато спущатъ близъкъ човѣкъ въ гроба.

Септемврийскитѣ събития. . . Съ каква нежность Разцвѣтниковъ пише за изкланитѣ, изгоненитѣ, измжченитѣ. Истинска нежность, а не безпомощно символистическо каканижене на розовохрастовитѣ поети. Не пусто редене на умалителни, прилагателни и тирета, а сгъстено чувство на нежность, болка и скрърбь.

Смирена вечер — сестро нежна,
ти що сжс крем и теменуги
услаждаш всеки мирен сжн,
приспи в твойте звездни люлки
на смърт ранените вжв борбата
За правда и за светлина. . .

Разцветниковъ се слива съ масата, сърцето му тупти ведно съ нейното сърце и стиховетѣ му оживяватъ, защото иматъ отде да черпятъ живителни сокове:

То беха вредом те — и там в полята,
И тук сжс сини блузи вжв града
все мойте безбройни черни братя,
все жилавите роби на труда.

Тънкитѣ естети, разбира се, тукъ ще кажатъ, че това е плакарда, лозунгъ. Нека. Все пакъ значи ще има кого да развълнува, да затрогне. Поезията въ днешно време трѣбва да отговаря на това, което кипи въ гърдитѣ на народа; поетитѣ трѣбва да дадатъ лозунгитѣ, художницитѣ да нарисуватъ плакардитѣ.

Най-ценното нѣщо въ поезията на Разцветниковъ е искреното, неподправено и дълбоко чувство. Живота минава презъ неговитѣ стихотворения — суровия ненаситенъ животъ, подъ ударитѣ на който загиватъ ежедневно съ хиляди безименни страдалци.

Това искренно и дълбоко чувство, тая близость съ живота и тая безискуственость даватъ първо мѣсто на Разцветникова между днешнитѣ млади български поети.

Д. Б. Митовъ

Български Народенъ Морски Сговоръ. — „Българи, елате на морето, опознайте го, обикнете го и останете тамъ. Защото само ония народи, сж достигнали и достигатъ до най-висше развитие на култура и мощь, които сж владѣели морето".

Съ такива хубави подбуждения няколко енергични моряци основаха преди четири години Б. Н. М. Сг. Цѣлитѣ на тоя сговоръ сж ясни: да се разпространи въ най-широкитѣ народни маси любовь къмъ морето, като се изтъкне неговото голямо економическо значение за страната ни и богатствата, които то крие у себе си.

Б. Н. М. Сг. е всенародно културно сдружение. То обхваща и бедни и богати, далечъ отъ всѣкакви партизански ежби. И всѣки българинъ трѣбва да подкрепи това добро начинание и да се сроди съ морската идея, която е отъ всенародно значение и която ще играе голѣма роля въ бждещето на страната ни.

В. Б.

Културенъ животъ въ Пловдивъ

XI южнобългар. худож. изложба

На Великдень въ салона на окр[illegible] ната палата се откри XI-тата изло[illegible] на южнобълг. художници. Тази изло[illegible] е уредена инцидентно (3 месеца сл[illegible] X-та юбилейна изложба) съ цель [illegible] се помогне на заболелия художн[illegible] П. Кантимировъ — отъ гр. Соп[illegible] комуто се отдѣля процентъ отъ п[illegible] даденитѣ картини.

И само така може да се оправ[illegible] несносния характеръ на по-бедната [illegible] всѣкога изложба на южнобългарци[illegible]

Този пжть отсжтствуватъ работ[illegible] на художницитѣ Кожухаровъ и Г[illegible] женовъ, които до сега вземаха уч[illegible] тие. Изглежда, че тѣхното отсжтств[illegible] ще е резултатъ на излизанието и[illegible] и като членове отъ дружеството, о[illegible] което не сж много доволни. Излага[illegible] се отъ 25 художници около 100 т[illegible] ла, дребни и предимно съ масле[illegible] бои.

Спиратъ погледа работитѣ на г[illegible] ствуващия въ изложбата варненск[illegible] художникъ Каварналиевъ — всич[illegible] отъ морето, прилични една на друг[illegible] подъ разни заглавия. Не отсжствув[illegible] въ тѣхъ правилно разбиране на к[illegible] лорита, ритмика въ движението [illegible] цѣлость въ картината. Но страшн[illegible] сж еднакви.

За пръвъ пжть се явяватъ още двама художници: г-ца Ж. Ангелова и Рилски, първата завършила наскоро рисувалното училище, а втория току що постжпилъ.

Ж. Ангелова ни изненадва съ букет[illegible] есенни цвѣтя работенъ съ маслен[illegible] бои въ пъстра и спокойна гама от[illegible] полу-убити тонове.

Между другитѣ участвуващи и вѣ[illegible] ноповтарящи се художници се про[illegible] вява съ нѣкакъ присвоения Гюдженов[illegible] оливенъ жанръ пловдивския худож[illegible] никъ В. Бабаковъ, съ картината „Меч[illegible] ти", въ която художника взема като сюжетъ женска глава и часть отъ ра[illegible] менетѣ положени върху купъ разхвърл[illegible] ляни цвѣтя. Играта на цвѣтнитѣ петн[illegible] отразени върху лицето както и де[illegible] дения сполучливо профилъ съ погле[illegible] внушаватъ вѣрно и красиво един[illegible] толкова извехтелъ мотивъ.

Грънцитѣ съ българска везаница на стария художникъ г. Ботушаров[illegible] осмислятъ както винаги изпълнен[illegible] съ полупонятни картини изложбе[illegible] зала, между които този пжть отсж[illegible] ствува нѣщо по-значително отъ по[illegible] бимия за пловдивчани пазарджис[illegible] художникъ Г. Машевъ. Не е далъ н[illegible] що значително този пжть и талан[illegible] тливия тукашенъ художникъ — пор[illegible] третистъ С. Велковъ, нито остарява[illegible] щия съ толкова надежди въ миналото [illegible] си Хр. Станчевъ — единъ отъ рѣдко [illegible] голѣмитѣ и добросъвестни техници у [illegible] насъ.

П. Кантимировъ е представенъ зл[illegible] съ работитѣ си. Само две отъ раб[illegible]

ПОДЛИСТНИКЪ

Карлъ Хербертъ

Вечерь на екватора

При пжтуването по море презъ тропика две бои постоянно пленяватъ окото — синя и бѣла. Бѣли—облацитѣ и бисернитѣ корони на вълнитѣ, синьо—морето и небето. Тъмносиня е водата, а свѣтълъ, като коприна, небесниятъ балдахинъ. Никакъвъ признакъ на буря по небето, никакъвъ провлаченъ търкалящъ се, бѣгащъ сивъ облакъ, както отъ дебелия димъ на комина, а само снѣжни прахови кълба, ослѣпителни планини, свѣтли платна и бѣли великански птици, кацнали на безкрайно високи куполи, или пъкъ съ мощнитѣ си криле пресичатъ надъ главитѣ ни.

А върху морето никакъвъ тъменъ мъртавъ хълмъ, нито зеящи долини и стръмни планини, а леки вълнувания на низкитѣ сини вълни, на чийто гребени шуми бѣлата пѣна. Едно голѣмо необятно поле съ много цвѣтя, които се люлѣятъ отъ вѣтъра.

Но ето наближава тържествения часъ, който дѣли деньтъ отъ нощьта. Съвсемъ незабелѣзано слънчевитѣ лжчи губятъ силата, огненото кълбо полека потъва на Западъ, все повече, все по-бързо, като че ли на хоризонта има нѣкаква магнетическа сила. По-блѣдни ставатъ и свѣтлината и топлината, защото деньтъ клони къмъ своя край, уморителниятъ день, чието дѣло почти е свършено.

Хората върху палубата се раздвижиха. Ревностно зачукаха чуковетѣ, четкитѣ задраскаха, метлитѣ метѣха и работата се привършваше. Скоро всички отдъхнаха и палубата се изпразваше, защото гладнитѣ стомаси заявяваха своитѣ права.

Цари спокойствие. Никакъвъ шумъ отъ кораба не нарушава вече набожното наслаждение отъ вечерното спокойствие. Само двама сж на палубата — кормчията и наблюдателя при кормилото. Отъ време на време се търка нѣкое платно, или нѣщо скърца при вжжата на мачтата. Вълнитѣ при носа тихо се пѣнятъ, плискатъ и шепнатъ, а водата около кораба шуми, съска, клокочи. Тъй полека върви нашия корабъ.

Азъ съмъ смаянъ и сърцето ми ликува предъ това чудо на вечерьта. Каква промѣна въ сценитѣ! Картината не е вече синя и бѣла, а съ разноцвѣтни великолѣпни бои. Розовочервени облаци се усмихватъ като цъвнали рози на западно небе. Блѣщятъ златни корони, източенъ огънь гори, адски пещи изхвърлятъ пламъци, грѣятъ върхове на планини. Златни кораби съ сребърни платна се смѣнятъ съ горящи хълмове. Небето свѣти и блѣщи на западъ. Искрятъ грамадни диаманти, а далечъ, като плаваща свѣтлина, трепти тѣсна свѣтла паяжина.

Още по нататъкъ на върха грѣятъ тъмночервени и виолетови великански цвѣтя и вечерната дрезгавина е увиснала на облацитѣ и ги преобразява въ цвѣтни пердета отъ атласъ и кадифе, които трѣбва да раздѣлятъ царя-день отъ царицата—нощь!

И всредъ ликуващата игра на боитѣ една горяща точка — слънцето. То стои пурпурно всрѣдъ пламтящото великолепие, строго и сурово надъ небосклона. Плаче или се смѣе? О да, смѣе се и любовно праща цѣлувкитѣ си къмъ морето и кораба. Върху тъмносинитѣ вълни подскача бакърена свѣтлина, просвѣтва и за мигъ изчезва. Цѣлувка за цѣлувка. Кървавочервеното слънчево сияние се оглежда въ блѣстящата цвѣтна дреха на кораба — въ чернитѣ и бѣли желѣза, въ кафявото и жълто дърво и въ свѣтлия тонъ на платната. . .

Последниятъ слънчевъ край се допира до хоризонта. Секунда — и се изгубва!

Необяснимъ страхъ се плъзва по морето, но въ гърдитѣ се разлива божествено дихание. Този радостенъ празникъ съ огънь и великолепни ракети е раздѣлния часъ за царицата на деня. Пещитѣ развѣватъ свѣтлитѣ й коси, златната й мантия се влече; свѣтва последенъ поздравъ за лека нощь и пълна съ любовъ се скрива въ царството на тъмнината.

Божествени флейти свирятъ за нейната раздѣла. Морскитѣ тржбачи танцуватъ по вълнитѣ, жени набожно издигатъ ржцетѣ и дълбоки мжжки гласове пѣятъ въ хоръ, цѣ[illegible] лата природа тихо изрича вечерната м[illegible] литва. . .

Владетелката си отиде! Тихо шепн[illegible] се скрива свитата на праздничната [illegible] ция. Корони, бисерни огърлици и [illegible] се прибираръ, свалятъ се цвѣтнитѣ гирл[illegible] ди и драперии. Величието замира. Черв[illegible] тѣ страни на морето блѣднѣятъ, цвѣта [illegible] небето губи силата си, а морето тъмн[illegible] Защото тя спи — царицата!

Но друга е дошла, съ тихи стжпки [illegible] черна кадифяна мантия, — нощьта! Ней[illegible] тѣ вестители хвърчатъ на леки крила н[illegible] водата и приготовляватъ новъ тронъ [illegible] небето, тамъ, дето блѣднѣе луна[illegible] сърпъ. Нѣколко звезди трепятъ още [illegible] язливо, като че ли имъ липсва довѣр[illegible] Но новата владетелка бързо затваряше [illegible] гжществото си. И страхливо избѣгаватъ [illegible] следнитѣ приближенинацарицата-день. Е [illegible] такъвъ свѣтълъ ключъ на небето на за[illegible] е последния знакъ отъ владичеството, [illegible] мощно преди нѣколко часа.

Сини и бѣли бѣха баиритѣ на деня, [illegible] та, червена и златна умрѣ вечерьта. А [illegible] мето на нощьта е черно, смѣсено съ [illegible] брото на небеснитѣ свѣтила.

Преведе Вѣра Бояджиева